

Lärarhandledning

Värsta bästa nätet

Maria Dufva

Ämne:

Svenska och samhällskunskap

Årskurs:

4-6

Antal lektioner:

2-10

Om handledningarna:

Till boken *Värsta bästa nätet* finns förutom denna lärarhandledning en **elevhandledning**. Elevhandledningen kan eleverna arbeta med på egen hand eller tillsammans med andra. Vill man kan också elevhandledningen vara grund för ett gemensamt klassarbete med boken.

I denna lärarhandledning presenteras kort boken och författaren. Därefter ges förslag på hur *Värsta bästa nätet* kan introduceras, en plan för gemensam läsning och en avslutande gemensam klassuppgift. Sist presenteras viskningsleken, vilken kan användas för att få igång elevernas kritiska tänkande. I handledningen lyfts också några av de begrepp som kan vara svåra för eleverna och som man kan behöva uppehålla sig vid för att skapa en förståelse.

Handledningarna är gjorda av Jenny Edvardsson,
www.jennyedvardsson.se

Centralt innehåll

Svenska 4–6

- ▶ Lässtrategier för att förstå och tolka texter från olika medier samt för att urskilja texters budskap, både de uttalade och sådant som står mellan raderna.
- ▶ Att argumentera i olika samtalssituationer och beslutsprocesser.
- ▶ Ansvarsfullt agerande vid kommunikation i digitala och andra medier och i olika sammanhang.
- ▶ Informationssökning i några olika medier och källor, till exempel i uppslagsböcker, genom intervjuer och via sökmotorer på internet.
- ▶ Hur man jämför källor och prövar deras tillförlitlighet med ett källkritiskt förhållningssätt.

Samhällskunskap 4–6

- ▶ Informationsspridning, reklam och opinionsbildning i olika medier. Hur sexualitet och könsroller framställs i medier och populärkultur.
- ▶ Hur man urskiljer budskap, avsändare och syfte, såväl i digitala som andra medier, med ett källkritiskt förhållningssätt.
- ▶ Hur man agerar ansvarsfullt vid användning av digitala och andra medier utifrån sociala, etiska och rättsliga aspekter.
- ▶ Samhällets behov av lagstiftning, några olika lagar och påföljder samt kriminalitet och dess konsekvenser för individen, familjen och samhället.
- ▶ De mänskliga rättigheterna, deras innebörd och betydelse, inklusive barnets rättigheter i enlighet med barnkonventionen.
- ▶ Digitaliseringens betydelse för individen, till exempel ökade möjligheter till kommunikation och elektronisk handel.

Boken

Värsta bästa nätet är skriven av kriminologen Maria Dufva. I boken vänder sig författaren till barnen för att berätta om nätet och vad man själv kan göra för att bli nätsmart och undvika farliga och jobbiga situationer. Boken är uppdelad i 11 kapitel och till kapitlen finns olika case. Genom dem får läsaren en inblick i situationer som kan uppstå när man är på nätet. Dufva diskuterar situationerna och visar sedan hur man kan tänka och vad man kan göra om man tycker det är jobbigt eller obehagligt att vara på nätet.

Författaren

Maria Dufva är kriminolog och föreläser både för barn och vuxna om livet på nätet. Hon har skrivit flera böcker om barns säkerhet på nätet.

Inför läsningen

För att förbereda eleverna på läsningen kan du som pedagog få eleverna att bekanta sig med boken och bokens teman.

1. Fråga eleverna vad de gör på nätet. Låt dem fundera individuellt, därefter samtala i par innan du slutligen lyfter frågan i helklass.
2. Presentera boken och författaren för eleven.
3. Undersök omslag och titel tillsammans. Du kan fråga eleverna vad de tror att *Värsta bästa nätet* handlar om.
4. Sist kan du låta eleverna fundera på egen hand över titeln. Fråga dem vad det bästa och det värsta är med nätet? Eleverna får skriva ner sina svar och sedan dela med sig av dem till sin bordsgranne. Vill man att hela klassen ska få ta del av allas tankar kring värsta/bästa nätet kan man skriva upp dem på tavlan. Man kan också arbeta med ett gemensamt delat dokument eller med digitala responssystem som www.mentimeter.com eller med exempelvis Google Formulär.

Under läsningen

Plan för gemensam läsning

Läsningen kan genomföras i klassrummet, som tyst individuell läsning eller genom högläsning av läraren och/eller eleverna. Den kan också vara en del av en läsläxa som eleverna får läsa hemma under veckan.

Läsningen kan utgå från lässtopp (etappläsning), där man läser ett bestämt antal sidor till ett givet datum. Då boken är uppdelad i kapitel kan dessa få utgöra naturliga lässtopp med ett par undantag. Här nedan presenteras ett förslag till hur läsningen kan struktureras.

Lässtopp	Kapitel
1	Tre smarta ord Värsta bästa nätet En del ljuger om vem de är – om fejkade konton
2	Skicka vidare annars – om kedjebrev
3	Det vara ju bara ett skämt – om pranks!
4	Lova att inte berätta – om dåliga hemligheter
5	När mobilen blir ett monster – om näthat
6	Vem bestämmer över bilden på dig – om att fota och att filma
7	Bara en omgång till – om spelproblem
8	Källkritik – är det något att bry sig om? Vem kan du prata med? – om viktiga vuxna

Under och efter läsning för eleverna egna loggar kring sådant de reagerat på alternativt besvarar de frågor som finns i elevhandledningen.

Vid varje lässtopp följs den individuella läsningen upp av samtal i grupp, där eleverna delar med sig av antingen sina loggar eller sina svar på frågorna.

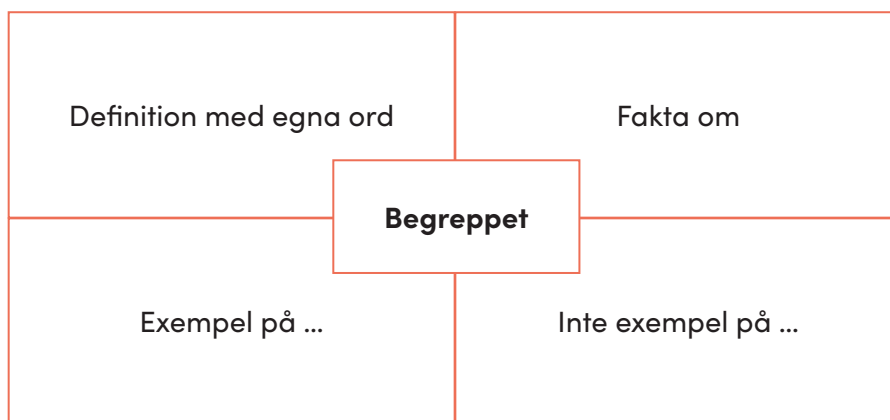
När grupperna samtalat klart lyfter man några aspekter från kapitlet i helklass och först därefter går man vidare till nästa kapitel.

Begrepp

I boken finns en del svåra begrepp som man kan behöva stanna upp vid. Introducera begreppen inför varje kapitel. Låt eleverna vara aktiva i arbetet med begreppen genom att i par skapa begreppskort. Begreppskorten kan ha följande rubriker:

- ▶ Definition med egna ord
- ▶ Fakta om
- ▶ Exempel på ...
- ▶ Inte exempel på ...

Begreppskortet kan se ut så här:

När begreppskort är skapade kan de användas för att träna på de olika begreppen. Begreppen kan också läggas in i **Quizlet**, en digital gratistjänst där man kan träna på begrepp under lekfulla former.

- ▶ Sida 9 kriminolog
- ▶ Sida 38 tystnadsplikt
- ▶ Sida 39 lagen om anmälningsplikt
- ▶ Sida 40 utrednings- och behandlingsplikt
- ▶ Sida 41 kränkning
- ▶ Sida 44 diskriminering
- ▶ Sida 51 samtycke
- ▶ Sida 53 kränkande fotografering
- ▶ Sida 53 olaga integritetsintrång
- ▶ Sida 72 källkritik

Efter läsningen

Skapa klassens nätpolicy

När eleverna läst klart boken har de fått en inblick i nätet och olika situationer som man kan hamna i. För att undvika att hamna i dem kan eleverna tillsammans skapa klassens nätpolicy, "Det här ska vi tänka på när vi är på nätet".

Dela in klassen i grupper. Låt grupperna få fundera över vad de vill ha med på listan. Alla grupper får komma med fem olika förslag. Grupperna presenterar sina förslag för varandra. Därefter bestämmer klassen tillsammans vilka förslag som ska finnas med. Med stor sannolikhet kommer flera av grupperna att ha presenterat liknande förslag. Tillsammans enas klassen om hur förslagen ska formuleras och därefter tas en poster fram. Postern får pryda klassrumsväggen och vara en ständig påminnelse, "Det här ska vi tänka på när vi är på nätet".

Tips! Postern kan man exempelvis göra i www.canva.com.

Viskningsleken

Har du lekt viskningsleken någon gång? Det är en lek där en av eleverna viskar något i en klasskompis öra. Klasskompisen viskar vidare i en annan kompis öra och så vidare. När viskningen kommer tillbaka till den som började viska är viskningsleken över. Vad var det egentligen som den första personen viskade? Har alla hört rätt eller har viskningen förvrängts och ändrats? Vad kan i så fall detta bero på?

Viskningsleken kan vara ett sätt att få igång elevernas kritiska tänkande och passar bra inte minst när man samtalar om publicering på nätet, rykten och hur lätt saker kan förstöras och förvrängas.

Elevhandledning

Värsta bästa nätet

Maria Dufva

Boken

Värsta bästa nätet ger information om vad du ska tänka på när du är på nätet. Den lyfter fram olika jobbiga situationer som du kan hamna i och ger också tips på vad du kan göra för att undvika dem.

Författaren

Författaren till *Värsta bästa nätet* heter Maria Dufva. Hon är kriminolog. Det innebär att hon studerar brottslighet. Hon är specialiserad på brottslighet på nätet och framför allt på barns och ungas situation på nätet.

Textfrågor ?

Till denna bok finns det frågor till de olika kapitlen. Innan du börjar läsa ett kapitel är det bra om du har läst igenom frågorna så att du vet vad de handlar om. Som du kommer att märka är en del frågor sådana där du hittar svaren direkt i texten. För andra frågor behöver du själv dra slutsatser och läsa mellan raderna. Det finns också frågor där du får fundera över hur du själv skulle ha gjort.

Kapitel 1: Tre smarta ord (sida 8)

1. I detta kapitel lyfter författaren fram tre smarta ord som hon tycker är viktiga när man är på nätet. Tycker du att det finns andra ord som är minst lika viktiga när du är på nätet? Vilka? Skriv ner dem. Glöm inte att förklara dem.

Kapitel 2: Värsta bästa nätet (sida 9–10)

1. Vad är det värsta med nätet?
2. Vad är det bästa med nätet?

Kapitel 3: En del ljuger om vem de är – om fejkade konton (sida 11–26)

1. Hur vill du förklara ordet fejk?
2. I kapitlet får du läsa om andra i din ålder som varit med om läskiga saker när de spelat onlinespel. Har du varit med om något liknande?
3. Hur skulle du ha reagerat om du varit med om något något liknande som Alm, Amir, Svea och Yasmine?
4. Vad är skillnaden på ett öppet och ett privat konto?
5. Varför ska man inte lägga ut privata saker om sig själv på nätet?
6. Vem kan man vända sig till om man är med om något obehagligt på nätet?
7. Vem brukar du vända dig till om du är med om något läskigt och/eller obehagligt när du är på nätet?

Kapitel 4: Skicka vidare annars ... – om kedjebrev (sida 28–32)

1. Vad är kedjebrev för något?
2. Har du fått något kedjebrev någon gång? Vad gjorde du då?
3. Vad kan du göra om du inte vill skicka kedjebrevet vidare?

Kapitel 5: Det var ju bara ett skämt! – om pranks (sida 33–35)

1. Vad är pranks?
2. Har du gjort pranks någon gång?
3. Vad är skillnaden mellan pranks och exempelvis mobbing eller kränkning?

Kapitel 6: Lova att inte berätta – om dåliga hemligheter (sida 36–40)

1. Vad är en hemlighet?
 - a. Kan det finnas bra och dåliga hemligheter?
 - b. Ge exempel på en bra och en dålig hemlighet.
3. Vad är tystnadsplikt?
4. Olika yrken har olika tystnadsplikt. Ge exempel på yrken där man har tystnadsplikt.
5. Vad innebär lagen om anmälningsplikt?
6. I skolan finns utrednings- och handlingsplikt. Vad innebär det?

Kapitel 7: När mobilen blir ett monster – om näthat (sida 41–48)

1. Vad är näthat?
2. Vad kan du göra om du ser näthat?
3. På sida 45 har författaren listat hur en hatare är.
 - a. Tycker du att författarens beskrivning stämmer? Förklara hur du tänker.
 - b. Vill du lägga till eller dra bort något från listan?

Kapitel 8: Vem bestämmer över bilden på dig? – om att fota och filma

(sida 49–65)

1. När är det brottsligt att fota och filma någon?
2. Vad är samtycke?
3. Vad är skillnaden mellan allmänt område och privat plats?
4. Vad är ofredande?

5. Vad är integritetsintrång för något?
6. Vad är nudes?
7. Vilka bilder brukar du lägga ut på nätet?
8. Vilka bilder lägger du aldrig ut?

Kapitel 9: Bara en omgång till ... – om spelproblem (sida 66–71)

1. När har man spelproblem tycker du?
2. Känner du någon som har spelproblem?
3. Är det bra eller dåligt med spelregler?
4. Har du och dina föräldrar kommit överens om spelregler som gäller för ditt spelande?

Kapitel 10: Källkritik – är det något att bry sig om? (sida 72–76)

1. Vad är en källa? Ge exempel på olika källor.
2. Vad innebär det att vara källkritisk?
3. Hur gör du för att kolla att en källa är bra?

Kapitel 11: Vem kan du prata med? – om viktiga vuxna (sida 77)

1. Vem kan du prata med om jobbiga saker?

Dela med dig av ett minne

I boken *Värsta bästa nätet* har du fått ta del av händelser på nätet som olika elever varit med om. I den här skrivuppgiften ska du få dela med dig av något som du gjort eller varit med om på nätet. Det kan vara något som var extra roligt, något som var lite jobbigt eller något som gjorde dig rädd. Din text ska ha rubriken Mitt minne och inledas med följande mening: Jag minns ...

Jag på nätet

I denna uppgift får du fria händer att presentera vem du är på nätet. Du kan exempelvis använda text, bild, film, musik eller animering. Det viktigaste är att du har koll på de regler som du nu fått läsa om och helt enkelt använder bilder, filmer och musik som är tillåten att använda. Är du osäker kan du gå till kapitel 8: **Vem bestämmer över bilder på dig?** och kapitel 10: **Källkritik**. Sätt samman din presentation som en poster, en presentation (Google Presentation eller PowerPoint), en animerad film eller som en skriven text. Låt kreativiteten flöda!